

ВІДГУК

офіційного опонента доктора психологічних наук, професора,
професора кафедри психології Тернопільського національного
педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Савелюк Наталії Михайлівни

на дисертацію Кульчицького Володимира Руслановича

«Психологічні особливості становлення християнської моральності
студентської молоді», поданої до захисту в разову спеціалізовану вчену раду

ДФ 58.082.148 Західноукраїнського національного університету

на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань

05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Психологічна наука зорієнтована на вирішення актуальних питань розвитку особистості, зокрема, із розвитком інтелектуальних чи професійних компетентностей актуальною є проблема стосовно здійснення морального вибору, усвідомлення власних життєвих орієнтирів та побудови взаємин з іншими людьми на основі відповідальності та поваги. Отже, питання становлення християнської моральності студентської молоді є своєчасним ще й тому, що студентський період – один із найважливіших етапів особистісного самовизначення, оскільки людина не лише здобуває професію, а й формує власну систему смислів, світоглядних переконань, життєвих принципів і моральних критеріїв.

Крім того, автор розглядає християнську моральність не як сукупність нормативних вимог, а як внутрішній психологічний ресурс людини, що уможливорює здійснити аналіз моральності крізь призму особистісного розвитку, рефлексії, відповідальності та здатності до усвідомленого вибору.

Актуальність даного питання підсилюється й тим, що результати дисертації можуть бути використані для осмислення ширшого кола проблем, зокрема, психологічної зрілості, духовного розвитку, формування ціннісної свідомості та зміцнення внутрішніх ресурсів молоді людини. Отже,

кваліфікаційна робота порушує проблему, яка залишається актуальною незалежно від змін у суспільстві, адже питання морального становлення людини завжди належало до кола центральних проблем психологічної науки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

У дисертації повновагомо дотримана логіка дослідження таким чином, що кожне наступне положення природно випливає з попереднього, оскільки теоретичні узагальнення не існують окремо від результатів психологічного дослідження, а емпіричні матеріали не сприймаються як самодостатній набір показників. Усі складові роботи взаємодіють між собою, поступово формуючи цілісне бачення процесу становлення християнської моральності особистості.

Автор не обмежується описом психологічних характеристик студентської молоді, а зосередженість зорієнтована на тих внутрішніх механізмах, завдяки яким моральність стає складовою особистісного розвитку.

Рекомендації, запропоновані у роботі, логічно продовжують результати проведеного дослідження, оскільки вони спрямовані не лише на вдосконалення психологічної практики, а й на створення умов, у яких молода людина отримує можливість для глибшого пізнання себе, розвитку відповідальності та формування власної системи моральних орієнтирів.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, сприймаються як внутрішньо переконлива система поглядів на проблему морального становлення особистості, що має як теоретичну, так і гуманістичну цінність.

Новизна дослідження та одержаних результатів.

Наукова новизна дослідження, на нашу думку, полягає, передусім, у тому, що авторові вдалося запропонувати новий психологічний погляд на проблему морального становлення особистості, де християнська моральність постає не як сукупність зовнішніх норм або правил поведінки, а як внутрішній процес особистісного розвитку, у якому моральний вибір, рефлексія, цінності та духовний досвід взаємодіють між собою, формуючи психологічну цілісність людини.

Крім того, автором науково грамотно проведено традиційне протиставлення теоретичного осмислення моральності та її психологічного дослідження, де ці два виміри природно поєднані через концептуальне бачення морального розвитку, що підтверджено емпіричними даними.

До безперечних результатів дисертації належить і створення психологічного інструментарію, який дозволяє перейти від загальних міркувань про моральність до її системного психологічного аналізу через сукупність інтегрованих емпіричних показників. Це дало змогу відкрити нові можливості для дослідження особистісних змін, що відбуваються у процесі морального становлення людини.

Загалом, виконане дослідження розширює сучасні уявлення про психологічну природу моральності, пропонуючи нові підходи до її осмислення як феномена особистісного розвитку.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що вони відкривають додаткові можливості для підтримки особистісного розвитку студентської молоді. Підтвердженням цьому є запропонована автором програма психологічного розвитку, яка може розглядатися не лише як комплекс спеціальних занять, а як модель створення освітнього простору, в якому студент отримує умови для усвідомлення власних моральних цінностей, розвитку відповідальності, рефлексивності та внутрішньої зрілості.

Практичне значення має також авторська психодіагностична методика, що дає змогу досліджувати не окремі поведінкові прояви, а внутрішні процеси морального становлення особистості. У підсумку це уможливлює визначити перспективи її використання як у консультативній роботі, так і в ході реалізації програм психологічного розвитку студентської молоді, які, безумовно, мають опиратися на певні емпіричні показники.

Одержані результати можуть бути інтегровані у професійну підготовку майбутніх психологів, педагогів, соціальних працівників, а також використовуватися у діяльності психологічних служб закладів освіти, молодіжних центрів та інших установ, орієнтованих на підтримку особистісного розвитку молоді.

Повнота викладення результатів дослідження у наукових публікаціях.

Ознайомлення з публікаціями автора створює враження послідовного професійного осмислення проблем духовного та морального розвитку студентської молоді, яке поступово набувало дедалі чіткіших психологічних обрисів.

В опублікованих працях відображено основні напрями авторського пошуку, зокрема проаналізовано психологічну природу моральності, досліджено духовні цінності молоді, зреалізовано пошук чинників особистісного розвитку та обґрунтовано можливості психологічного супроводу. Сукупність цих публікацій дозволяє простежити еволюцію дослідницької позиції автора та її закономірне втілення.

Основні теоретичні та методологічні засади, а також результати емпіричного дослідження, висвітлені у дисертації, отримали системне й достатньо детальне відображення у наукових публікаціях здобувача, зокрема у чотирьох фахових виданнях України з психології, віднесених до категорії «Б», а також у сімох тезах доповідей, включених до збірників матеріалів всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференцій, що забезпечує належний рівень експертної оцінки та наукової перевірки отриманих результатів.

Важливо, що результати дослідження були представлені не лише у фахових виданнях, а й під час наукових конференцій. Така академічна комунікація має особливу цінність, оскільки відкриває можливість професійного обговорення ідей, їх уточнення та критичного осмислення ще на етапі виконання дослідження.

Зауваження та дискусійні питання.

Загальне позитивне враження від дисертаційної роботи не виключає можливості наукової дискусії щодо окремих її положень. Нижче наведені міркування мають рекомендаційний характер і, на наше переконання, можуть бути використані автором як орієнтири для подальшого розвитку досліджуваної проблематики.

1. Автор аналізує становлення християнської моральності переважно у межах освітнього середовища, але, поряд із цим, науковий інтерес становило б

вивчення ролі інших життєвих контекстів – сім'ї, професійної діяльності, волонтерства, громадської активності, міжособистісних взаємин – у розвитку моральної самосвідомості молодшої людини.

2. Представлене дослідження відкриває цікаву перспективу для подальшого осмислення взаємозв'язку між християнською моральністю та процесами особистісної зрілості, психологічного благополуччя, життєстійкості та смисложиттєвих орієнтацій. Вважаємо, що це може бути продовженням авторської наукової концепції.

3. У дисертації переконливо доведено значення християнської моральності як важливого чинника особистісного розвитку. Разом із тим, вона спонукає до ширшої наукової дискусії щодо місця духовних цінностей у сучасній психології особистості, зокрема щодо співвідношення морального, екзистенційного та смислового вимірів людського життя.

Висловлені міркування жодною мірою не знижують наукової цінності виконаного дослідження. Навпаки, вони є наслідком уважного ознайомлення з дисертацією та констатують її здатність породжувати нові дослідницькі питання, що завжди є ознакою зрілої наукової думки.

Висновок про відповідність роботи встановленим вимогам МОН України.

Кваліфікаційна наукова праця Кульчицького Володимира Руслановича «Психологічні особливості становлення християнської моральності студентської молоді» є самостійним, завершеним і цілісним науковим дослідженням, у якому успішно розв'язано актуальне наукове завдання, що має істотне значення для розвитку сучасної психології особистості, психології моральності та психології релігії.

Наукові результати дисертації достатньою мірою апробовані, оприлюднені у фахових наукових виданнях та матеріалах наукових конференцій, а висловлені у цьому відгуку зауваження мають виключно рекомендаційний і дискусійний характер, окреслюють перспективи подальшого розвитку досліджуваної проблематики та не впливають на загальну високу оцінку виконаної роботи.

За формальними ознаками, змістом, науковим рівнем, новизною, теоретичною та практичною значущістю отриманих результатів, а також за якістю їх оприлюднення, дисертація відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами від 21.03.2022 р. № 341, 19.05.2023 р. № 502 та 03.05.2024 р. № 507), а її автор, Кульчицький Володимир Русланович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія.

Офіційний опонент:

доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології Герноцільського
національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

[Handwritten signature]

Наталія САВЕЛЮК

[Handwritten signature]
Савелюк Н.

[Handwritten signature]
Савелюк Н. Тетяна